DOI

ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАД ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ПЕРІОД АКТИВНИХ ВОЄННИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Струк І. В., Сітко А. В., Семигінівська Т. Г.

Постановка проблеми. Події, які відбуваються сьогодні на міжнародній арені все більшою мірою стосуються України, про що свідчить загострення стосунків з росією і, відповідно, реакція інших країн на цю ситуацію. Україна співпрацює з різними організаціями, як наприклад, найбільшим і найпотужнішим світовим військово-політичним утворенням – Північноатлантичним альянсом (НАТО) та країнами-лідерами, аби досягнути миру та безпеки. Результатом таких політичних відносин стають питання чіткої та адекватної інтерпретації військових термінів. Терміни є одним з основних способів мовного вираження спеціальних знань, які з'являються для того, щоб сприяти процесу спілкування під час професійно-наукової діяльності. Вони «закріплюють наявне знання, пояснюючи наукові поняття, категорії та принципи їх систематизації, закономірності певної галузі знань і діяльності»[1]. Необхідно зазначити, що основна помилка при перекладі військової термінології полягає в тому, що перекладачі іноді намагаються знайти буквальну відповідність іноземного терміна в мові перекладу. Такий підхід є не зовсім правильним, тому, що, по-перше, зникає специфіка реалій іноземної / вітчизняної армії, а по-друге, може виникнути помилка в зв'язку з тим, що ці терміни можуть виражати поняття, характерні тільки для капіталістичних армій, і тому не відповідати реаліям, прийнятим, до прикладу, в Українській Армії – армії зовсім іншого типу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиріч вітчизняні військові фахівці і лінгвісти долучилися до розв'язання проблем лінгвістичної взаємосумісності України з країнами Північноатлантичного альянсу. Зокрема, В.В. Балабін[2] досліджував сучасний американський сленг як проблему перекладу, Д.В. Василенко[3] вивчав військову лексику англійської мови XX – початку XXI століття, Ю.А. Зацний[4] аналізував англо-українські відповідники в галузі міжнародної боротьби з тероризмом, С.Я. Янчук[5] розкривав специфіку перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО, а М.І. Навальна та Ю.В. Калужинська[6] аналізували військові лексеми у текстах сучасних українських періодичних видань. Незважаючи на безперечну практичну цінність, ці роботи не можуть повною мірою заповнити прогалини в теоретичному обґрунтуванні перекладів військової термінології, особливо ураховуючи зростання політичної і воєнної напруги в нашому геополітичному регіоні, зокрема фактичний стан війни, в якому опинилася Україна, що спричиняє використання невідомих раніше зразків зброї та цілеспрямоване заповнення українського сегмента Інтернету дезінформацією, а відповідно одночасне функціонування кількох термінів на позначення одного поняття, неточності в номінації, тощо.

Мета роботи полягає у встановленні та порівнянні особливостей відтворення англійською мовою термінів військової справи засобами української мови. У роботі для аналізу обрали близько 380 зразків назв військової техніки та озброєння, дібраних методом суцільної вибірки з україномовного телеграм каналу «Україна зараз» (кількість дописувачів – 20.5K) та його англомовної версії з кількість дописувачів – 19.1K, які висвітлюють офіційну та актуальну інформацію про події в Україні та інших незалежних джерел. Матеріал укладено та проаналізовано у період з 24.02.2022 по 14.04.2022 року.

[1] Сітко А.В., Отрішко К.А. Способи перекладу військової термінології. *Актуальні питання розвитку філологічних наук у 21 столітті*. Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2017. С. 89–94.

[2] Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу: автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.16 «Перекладознавство», Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2002. 19 с.

[3] Василенко Д.В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери XX – початку XXI століття: автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2008. 22 с.

[4] Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-ті -90-ті роки XX століття : автореф. дис. … докт. філол. наук : 10.02.04. Київ, 1999. 32 с.

[5] Янчук С.Я. Особливості перекладу військової документації миротворчих місій ООН та НАТО: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Київ, 2011. 277 с.

[6] Навальна М.І, Калужинська Ю.В. Актуалізація лексем на позначення військових дій, процесів та станів. *Psycholinguistics*. 2018. 24(2). С. 218–235.

Виклад основного матеріалу.

1. Історичний огляд встановлення та розвитку військової термінології

Українські дослідники (див. до прикладу Л.Ф. Омельченко, Д.В. Василенко[7]) доводять, що складні військові терміни відбивають, головним чином, зміни, які відбуваються у військовій науці і техніці, характерні для певних історичних періодів, зокрема, було запропоновано таку класифікацію: (1) Перша світова війна – розвиток і удосконалення артилерії і авіації (*aircraft carrier, air service*); (2) Друга світова війна – подальший розвиток авіації, початок ракетобудування (*area bombing, pilotless bomb*); (3) В'єтнамська війна – впровадження гелікоптерів, використання напалмового вогню (*combat aviation brigade*); (4) Корейська війна – створення нових зразків авіаційної техніки, атомних боєголовок (*air strike, air bomber*); (5) Війна з тероризмом – виникнення високоточної зброї, заснованої на новітніх комп'ютерних і цифрових технологіях (*guided bomb, armor-piercing bomb*); (6) Холодна війна (протистояння між США, країнами західної демократії і СРСР) – розробка атомної, бактеріологічної, хімічної зброї, удосконалення ракет і ракетоносіїв (*atomic age, intercontinental ballistic missile, intermediate range ballistic missile*).

Цю класифікацію доповнимо 7 пунктом – війна в Україні, який вміщує розробку і впровадження гіперзвукової зброї (*hypersonic Kinzhal missile**), безпілотних літальних апаратів (*The Bayraktar TB2 drone, UAVs*) та кібернетичної зброї (*APT-28).* Загалом, склад спеціальної військової лексики загалом та гіперзвукової зброї зокрема охоплює номенклатурні одиниці (номени та оніми), які утворюють сукупність спеціальних назв, що співвідносяться з певними поняттями та актуалізують предметні зв'язки, до прикладу: *БМ-21 «**Град**» – BM-21 "**Grad**"; БМ-21К «**Верба**» – BM-21K **Verba**; БМ-21УМ «**Берест**» – BM-21 UM **Berest**; вантажівки забезпечення «**Урал**» – **Ural** support trucks; Р-360 «**Нептун**» – R-360 **Neptune**.*

Відмінною рисою військових матеріалів на лексичному рівні є також велика насиченість їх скороченнями. Виникнення військових скорочень бере початок з часів Першої світової війни. У цей період в основному скорочувалися назви військових формувань, як наприклад, *«зенітна артилерія» – "AA, anti-aircraft"*. Нові слова, що виникають завдяки скороченню, побудовані на основі існуючого лексико-граматичного матеріалу та у відповідності до закономірностей словотворення англійської мови. Відбувається лише структурна трансформація лексичних одиниць. Серед ініціальних скорочень широке розповсюдження здобули акроніми. Під акронімією розуміють звукове скорочення за принципом алфавітної назви букв слова чи словосполучення, при цьому також спостерігається кінцеве усікання. Наприклад, *ОРДЛО (Окремі райони Донецької і Луганської областей) – "certain areas of Donetsk and Luhansk regions of Ukraine" (CADLR).*

Окремий напрям перекладознавчих досліджень задає кібернетична зброя, яка вважається новітнім зразком зброї та ґрунтується на «нетрадиційних принципах» ведення війни. Передусім, зазначимо, що під кібернетичною зброєю вслід за Р.В. Грищуком будемо розуміти «набір технічних, програмних та інших засобів, спрямованих на порушення процесів управління в кіберпросторі, включаючи соціум, соціотехнічні системи, технічні системи (комп'ютерні системи та мережі, системи зв'язку, управляючі елементи систем озброєння та військової техніки та небезпечних об'єктів, програмне забезпечення, бази даних тощо), у вигляді кібернетичних, інформаційних, психологічних та інших деструктивних впливів різноманітної природи»[8]. Складність відтворення такого типу зброї полягає в тому, що її основу складають різного роду новотвори та абревіації нетипові для української мови. У телеграм каналі «Україна Зараз» кібернетична зброя переважно представлена інформацією про діяльність хакерів групи *Anonymous.* Для наочного статистичного аналізу ми обрали базу знань ATT&CK (Adversarial Tactics, Techniques & Common Knowledge[9]), де фіксуються назви організацій, які були зафіксовані в гібератаках різного типу, аби зрозуміти структуру формування назв організацій та спроектувати їх на подальше вивчення у перекладознавчому розрізі. Отож, в результаті ми прийшли до висновку, що назви організацій переважно складаються із звуко-буквенних абревіатур (*APT-C-36, Threat Group-1314, TA459, Dragonfly 2.0*), акронімів (*WIRTE*), омонімів (*Honeybee, Frankenstein*), шарадів (*Ke3chang, DragonOK*) та різного роду словесних ігор (G*CMAN, Silent Librarian, SilverTerrier, Stealth Falcon, Fox Kitten, Suckfly*).

Скорочують як однокомпонентні, так і багатокомпонентні терміни. Крім того, варто зазначити, що скорочення пишуться по-різному: великими і малими буквами, з крапками і без крапок, разом і окремо, зі знаком дробу або з лігатурою (&).

---

[7] Омельченко Л.Ф., Василенко Д.В. Англомовні військові композити. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* 2010. № 52. С. 191–195.

[*] Тут і наскрізно матеріал дослідження взято з телеграм каналу «Україна зараз»: Eng: @ukraine_now_eng, UA: @u_now_ua

[8] Грищук Р.В. Кібернетична зброя: класифікація, базові принципи побудови, методи та засоби застосування й захисту від неї. *Сучасна спеціальна техніка*, 2016. №3 (46), С. 94-101, http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/6572/1/%D0%A1%D0%A2%203%20%282016%29_p094-101.pdf (01.03.2022).

[9] ATT&CK. URL: https://attack.mitre.org/ (20.03.2022).

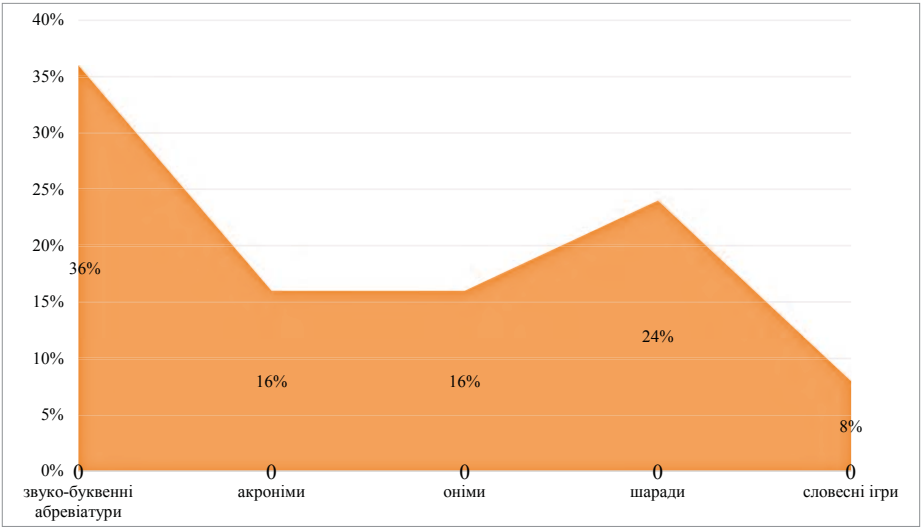

Істотним для перекладу є і те, що скорочення виступають в різних синтаксичних функціях, отримуючи при цьому відповідне морфологічне оформлення у відповідності з правилами англійської граматики, приймати закінчення множини, форму минулого часу, приєднувати афікси, оформлюватись артиклем. Все це також ускладнює їх розуміння і переклад. Але особливу складність представляє те, що значення скорочень часто не збігаються зі значенням термінів в їх повній формі, зазнаючи певні семантичні зрушення. Легкість, з якою утворюються скорочення, що призводить до додаткових труднощів, які посилюються ще і тим, що деякі скорочення мають кілька десятків зареєстрованих значень. До прикладу, **APT** може декодуватися як *advanced packaging tool* та *advanced persistent threat*, де останній варіант позначає угруповання, що спеціалізується на кібершпигунстві – *APT-28*. Крім того, існують незареєстровані і неофіційні значення цих скорочень, до прикладу *Turla* також відома під іменами *Uroburos, Epic Turla, Snake, SnakeNet, Venomous* або *Coldriver* (відома як *Callisto*). Переклад кібернетичної зброї може стати результатом подальших досліджень, оскільки, наразі, завжди передається оригінальною формою, без коментарів, пояснень чи використання, до прикладу, транскодування.

В історичному розвитку військової термінології ще згадаємо таке явище як евфемія, навмисна заміна знаку певного поняття описовим найменуванням або іншим знаком, яке використовується з метою запобігання комунікативних конфліктів[10]. Український дослідник В.Б. Тхір наголошує, що «евфемізми характеризуються високою чутливістю до історичних змін у матеріальному та духовному житті суспільства. Евфемізовані одиниці є дуже нестійкими утвореннями і швидко старіють; пояснюється це не тільки властивістю емоційної лексики швидко стиратися, але й тим, що, як тільки слово стає вживаним, воно знову тісно пов'язується з позначуваним поняттям і втрачає свої евфемістичні властивості»[11]. Тож, основна функція евфемії у сфері військової термінології є маскування. Евфемізми вживаються з метою: 1) прикриття агресивних військових дій, відволікання уваги від військових операцій; 2) пом'ягшення військових помилок: 3) маскування уражувальної сили зброї та 3) завуалювання наслідків війни, кількості жертв, до прикладу: *Краще залишатися вдома, ніж вирушати додому* ***вантажем «200»*** («Україна зараз», 11.03.2022)*.; – You'd better stay home than return home as a* ***corpse*** (Ukraine NOW, 11.03.2022)**.** Або, до прикладу в наступному фрагментів евфемізм подано через мовну гру: ***200-а*** *(яка невдала назва) […] знищена. З 648 військових вижили лише троє. Причому двоє з уцілілих поранено – Арестович* («Україна зараз», 25.03.2022)*; – The* ***200th*** *(what an unfortunate name) […] was destroyed. Of the 648 soldiers, only three survived. And two of the survivors were wounded. – Arestovich. P.S. 200 is a code for dead soldiers (*Ukraine NOW, 25.03.2022).

У перекладі примітно, що вторинний комунікант вирішив уточнити евфемізовану одиницю через

[10] Корнєлаєва Є.В. Лінгвістична природа евфемізмів. *Львівський філологічний часопис,* 2016. №5, С. 70-75. URL: https://doi.org/https://doi.org/10.32447/2663-340X-2019-5-12 (04.03.2022).

[11] Тхір В.Б. Еволюція евфемістичних субститутів: наслідок дії закону послідовності. *Культура народов Причерноморья,* 2002. № 36, С. 148-152. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/75184/53-Thir.pdf?sequence=1 (04.03.2022).

уточнення – *200 is a code for dead soldiers*. Евфемізми також притаманні військовій субстандартній лексиці. Військові сленгізми-евфемізми можуть виконувати декілька функцій: 1) підміняти назви предметів і явищ, що здатні викликати страх у людини, такі як: смерть, поранення: *«мертвий» – "wasted"*; загрозлива зброя, засоби масового ураження: *"граната" – "baseball"*; небезпечні військові дії: *«атакувати» – "kick butt"*; 2) створюють епатажну виразність: *«дезертирувати» – "hit the bricks"*.

2. Підходи до перекладу військової термінології

Аналіз україномовного інформаційного телеграм каналу «Україна зараз» та його англомовної версії засвідчує, що переважно перекладачі вдаються до послідовного перекладу, де обираючи між транскодуванням та калькуванням, перевагу надають калькуванню, оскільки в результаті транскодування нерідко утворюються одиниці, що не мають сенсу у мові перекладу, свого роду псевдослова. Калькування вживається тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Одразу зазначимо, що при відтворенні військової термінології калькування не завжди буває звичайною механічною операцією з метою перенесення вихідної форми у мову перекладу. Дуже часто доводиться вдаватись до різного роду трансформацій. У першу чергу це стосується зміни відмінкових форм, кількості слів у словосполученні, афіксів, порядку слів, морфологічного або синтаксичного статусу слова. Варто пам'ятати, що перекладений термін має відповідати нормам мови, на яку здійснюється переклад. Тут погодимося з риторикою українських дослідників Є. Д. Левіна та С.В. Карлюка, які наголошують, що військовий і військово-технічний переклад вимагають набагато більшої строгості й однозначності в засобах передачі термінів і змісту, а тому «переклад військових текстів має, з одного боку, незмінно орієнтуватися на джерело і його термінологію. Будь-які самовільні трактування чи зміни тексту тут неприпустимі: ціна помилки є надто високою»[12]. Згадаємо у цьому контексті відомий приклад з радянською системою протидії, яку переклали англійською Galosh («калоша») – більш відома, наразі, як *ПРО-1 «Галош»*. Специфіка перекладу військових зразків такого типу має віддзеркалювати здатність терміну логічно, конкретно визначати предмети, явища, якість, відносини та процеси військової справи. Тому, цілком адекватно, що, до прикладу, *ПФМ-1* (протипіхотна фугасна міна) *«Лепесток»* яка є фактичним аналогом американської міни *BLU-43 / B "Dragontooth"*, перекладається як *PFM-1* або *Green Parrot* чи *Butterfly Mine* або російський основний бойовий *танк Т-90 «Владімір»*, названий в честь конструктора Володимира Поткіна, в англомовних джерелах, також представлений лише під індексом *T-90* тощо. Тим не менш чітка семантична окресленість меж військових термінів, які з'являються у результаті прагнення мови до ущільнення та достовірності в передачі інформації, провокує використання в перекладі транскодування, до прикладу:

– часткової або повної транслітерації, наприклад: *переносний зенітно-ракетний комплекс класу «земля-повітря» FIM-92 «**Стінгер**» – man-portable air defense [MANPAD] systems FIM-92 **Stinger***; *реактивні снаряди **Торнадо-С – Tornado-S** rockets* («Україна зараз», 15.03.2022).

– транслітерації і дослівного перекладу, наприклад: *Американська розвідка заявила, **що балістичні ракети «Іскандер»**, які Росія запускає Україною, містять обманки, які дозволяють обходити протиповітряну оборону та давати неправдиві дані ракетам теплового пошуку* («Україна зараз», 15.03.2022)*; – U.S. intelligence has said **the Iskander ballistic missiles** that Russia is firing into Ukraine contain tricks that can bypass air defenses and feed false data to heat-seeking missiles* (Ukraine NOW, 15.03.2022).

– транскрибування (побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу), наприклад: *«командер» – "commander"*. Цей прийом становить рідкість у практиці військового перекладу. При транскодуванні літерами мови може передаватися вся форма, або більша її частина. Іноді застосовується змішане транскодування, коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання у вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми. Транскодування термінів відбувається при перекладі у тих випадках, коли в культурі і, зокрема, науці країни мови перекладу відсутнє відповідне поняття та відповідний перекладний еквівалент, а перекладач не може підібрати слово або слова у мові перекладу, які б адекватно передавали зміст поняття і задовольняли вимогам до термінотворення[13].

– транскрибування та перекладу, наприклад: *протитанковий ракетний комплекс FGM-148 «**Джавелін**» – anti-Tank Guided Missile FGM-148 **Javelin,** тактичний ракетний комплекс «**Точка-У**» – Tochka-U tactical missile system, окрема механізована бригада (ОМБ) «**Холодний Яр**» – separate machanised brigade **"Kholodnyi Yar"*** («Україна зараз», 05.03.2022).

[12] Левін Є.Д., Карлюк С.В. Деякі аспекти перекладу військових текстів з англійської мови на українську, 2020. URL:file:///C:/Users/%D0%98%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA/Desktop/Levin_Deiaki_aspekty_2020.pdf (08.03.2022).

[13] Балабін В.В. Загальна характеристика, склад і функції сучасного українського військового сленгу. *Мовні і концептуальні картини світу*, 2001. №.5. С. 11–15.

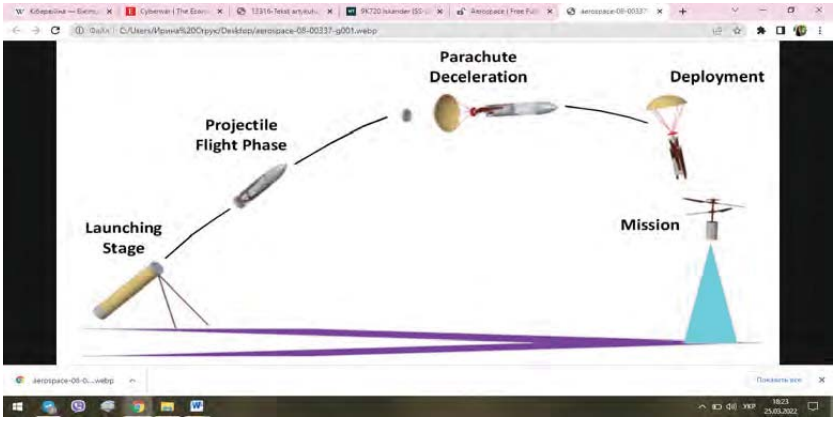

Рис. 1. Специфіка роботи снарядів, що спускаються на парашутах

– опису значення англійського терміна (описовий переклад), тобто лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, що представляє більш-менш повне пояснення або визначення цього значення на мову перекладу. До нього висуваються такі вимоги: (1) переклад повинний точно відбивати основний зміст поняття; (2) опис не повинний бути надто докладним; (3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною[14]. За допомогою описового перекладу можна передати значення будь-якого безеквівалентного слова в оригіналі. Наприклад, *тактичне завдання з ведення наступального бою – "attack problem", «час знаходження (літака) на землі» – "ground time"*. Досить часто такий підхід використовується для перекладу військового терміну, який ще не отримав офіційної назви. В телеграм-каналі «Україна зараз» читаємо: *Вчора в Києві окупанти вперше використали новітнє озброєння –* ***снаряди, що спускаються на парашутах****, – заступник міністра МВС Геращенко* («Україна зараз», 19.03.2022)*; – Yesterday in Kyiv, the occupants for the first time used the latest weapons –* ***projectiles lowered on parachutes*** *– Anton Gerashchenko* (Ukraine NOW, 19.03.2022).

Колектив авторів у статті "The Control Algorithm and Experimentation of Coaxial Rotor Aircraft Trajectory Tracking Based on Backstepping Sliding Mode" графічно зобразили та спробували пояснити специфіку роботи цього типу зброї[15].

В окремих випадках, коли мова іде про зброю невідомого походження використовуються буквені та цифрові ідентифікатори, що також має враховувати перекладач. Наприклад, в застосованих проти України ракет в лютому 2022 року були помічені суббоєприпаси, які раніше не були задокументовані у військових арсеналах та отримали неофіційне позначення 9Б899 (англ. 9B899) в каталозі організації UKRAINE CAT-UXO [16]**.**

Загалом, зазначимо, що система умовних індексних позначень затверджується для усіх видів Збройних сил і використовується для маркування керованих, і некерованих ракет, літальних апаратів, радіоелектронного обладнання та різних видів боєприпасів, озброєння і бойової техніки. Для розшифрування умовних індексних позначень використовуються офіційні таблиці, наявні, як правило, в спеціальних словниках відповідних статутах і настановах Збройних сил, а також у випадках використання невідомого виду зброї – окремих сайтів (див. до прикладу сайт Ukraine CAT-UXO).

Також відомі випадки, коли військові терміни, зокрема оніми, вводяться в текст вторинного тексту зі збереженням своєї першочергової форми, до прикладу: *переносний зенітно-ракетний комплекс* ***Starstreak*** *– Man-portable air-defense system* ***Starstreak****; міжконтинентальна балістична ракета* ***Hwasong-17*** *–* ***Hwasong-17*** *intercontinental ballistic missile; глобальна супутникова система Starlink – satellite internet service* ***Starlink*** («Україна зараз», 14.03.2022).

Військова література містить безліч різних нестандартних лексичних одиниць, одними з яких є абревіатури та скорочення, що широко використовуються у найменуваннях техніки та озброєння. Як правило, абревіатури, що трапляються в технічних текстах, мають словниковий відповідник у термі-

[14] Білозерська Л.П. Термінологія та переклад. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.

[15] Jiulong Xu, Yongping Hao, Junjie Wang and Lun Li. The Control Algorithm and Experimentation of Coaxial Rotor Aircraft Trajectory Tracking Based on Backstepping Sliding Mode. *Aerospace,* 2021. Vol. 8(11). URL: https://www.mdpi.com/2226-4310/8/11/337 (03.03.2022).

[16] Ukraine Collective Awareness to Unexploded Ordnance (Ukraine CAT-UXO). URL: https://www.ukraine-cat-uxo.com/ (18.03.2022).

нологічній системі мови перекладу: *ПЗРК «Ігла» – MANPADS "Igla"* («Україна зараз», 14.03.2022).

Проте у нашому дослідженні розглядаються назви українського військового озброєння та техніки, що, як правило, не мають перекладних відповідників в англійській термінологічній системі. У зв'язку з цим, ми проаналізували різні способи передачі абревіатур та скорочень. Розглянемо кожну з них окремо:

1. Переклад відповідним скороченням:

ППОС (процес планування та оцінки сил) – PARP (Planning and Review Process); РСЗВ (реактивна система залпового вогню) – MLRS (Multiple Launch Rocket System).

У наведеному прикладі відповідник був підібраний із існуючого лексичного запасу англійської мови. Іноді в таких випадках відповідник створюється у процесі перекладу.

2. Переклад відповідною повною формою слова або словосполучення у цільовій мові: *ПТРК – Anti-Tank Missile System; АСУ – automated command and control system*.

У нашому дослідженні також зустрічались приклади «зворотної трансформації», тобто повна вихідна форма лексичного елементу відтворюється за допомогою абревіатури у тексті перекладу: *РСЗВ БМ-21 «Град» – RSZV BM-21 "Grad"; бойова машини піхоти БМП-1М – IFV BMP-1M; КШМ на базі МТ-ЛБ – KShM on the basis of MT-LB.*

3. Транскодування абревіатури чи скорочення:

проект модернізації БТР-70 – BTR-70 modernization project; окуляри нічного бачення ОНБ – night vision ONB googles; гвинтокрил Мі-8 МТВ – Mi-8 MTV Helicopter.

Як бачимо, разом із такими абревіатурами, як правило, застосовуються пояснювальні слова, що перекладаються англійською мовою для чіткості повідомлення. Такий спосіб відтворення допомагає зберегти первинну назву військової техніки у тексті перекладу, а пояснювальні слова допомагають читачу цільового тексту зрозуміти, про що йдеться. Розглянемо приклади: *рятувальні плоти ПРН-6МК – rescue rafts PRN-6MK; система радіоелектронної боротьби «Красуха-4» – Krasukha-4 electronic warfare (EW) system; автомобіль підвищеної прохідності КрАЗ-6322 – KrAZ-6322 off-road truck.*

Найуживанішим способом перекладу абревіатур залишається транскодування: *бойова розвідувальна дозорна машина БРДМ-2 – BRDM-2 Armoured Personnel Carrier; 152-мм самохідна гаубиця «МСТА-С» – MSTA-S 152-mm Self-Propelled Howitzer.*

Як показали наведені приклади, такий прийом досить часто застосовується для передачі назв української військової техніки англійською мовою, оскільки, в більшості випадків, це саме власні військові назви, що притаманні лексичній системі української мови, тому для їхнього точного відтворення найкраще використовувати транскодування.

4. Транскодування повної вихідної форми відповідної абревіатури чи скорочення: *літак Ан-26 – An-26 (Antonov) aircraft.* Для відтворення назв військової техніки та озброєння цей спосіб використовується не дуже часто, здебільшого, в таких випадках, як наведено у прикладі, тобто коли в українському тексті скорочення назви техніки – це скорочена форма або абревіатура компанії-виробника.

Отже, проаналізувавши шляхи відтворення найменування військової техніки та озброєння англійською мовою, можна сказати, що такі лексичні елементи є досить поширеними у військовій літературі, тому варто бути уважними, підбираючи спосіб їхнього відтворення, щоб не викривити зміст первинного повідомлення. У нашому дослідженні найпродуктивнішим виявився спосіб транскодування вихідної абревіатури чи скорочення. Відтак, справедливим уважаємо твердження, що «перекладач повинен насамперед прагнути до еквівалентності перекладу, а далі виходячи з принципу адекватності, тобто смислового добору сигментів вихідної мови прагнути до […] пошуку вдалих прийомів і способів їх перекладу», оскільки форма мовних одиниць «бере безпосередню участь у передачі їх сенсу»[17].

Висновки

У роботі подано вирішення актуальної наукової проблеми відтворення англійських військових термінів, скорочень на матеріалі офіційних Інтернет ресурсів, які висвітлюють актуальну та офіційну інформацію про події в Україні. Вибірка матеріалу проходила у період з 24.02 по 14.04.2022 року, що вбезпечило обрання та аналізу близько 380 зразків військової термінології. Дослідження дало змогу дійти таких висновків. Склад сучасної військової термінології не є стабільним. Він постійно змінюється завдяки застарінню деяких слів, зміні значення, поповненню новими термінами у зв'язку з реорганізацією видів збройних сил, появою нових зразків зброї та військової техніки, нових методів ведення війни тощо. Складним завданням для перекладача є переклад військових термінів, які передають реалії, що не існують в країні, на мову якої здійснюється переклад. У таких випадках варто вдаватися до опису значення слова, дослівного перекладу, транслітерації, або транскрипції. У першу чергу перекладач повинен розуміти та враховувати реальне значення терміна в певному контексті, а потім намагатися передати зміст поняття. Як виявилося, такі підходи все ще не стосуються перекладу назв різного роду хакерських організацій, які виступають окремим видом кібернетичної зброї.

[17] Сітко А.В., Струк І.В. Адекватність і еквівалентність у перекладі мовних особливостей. *Sciences of Europe*. Praha, 2016. Vol 1, No 10 (10). С. 122-126.

Військова термінологія характеризується значною кількістю скорочень, як-от: ініціальні скорочення, складові скорочення, акроніми, звуко-буквенні абревіатури. Військова термінологія також характеризується значною кількістю скорочень, основним способом їх перекладу є словниковий відповідник. Однак жоден словник не може дати всіх скорочень, які можуть трапитися у військових матеріалах. Тому необхідно знати основні прийоми перекладу скорочень. По-перше, необхідно ретельно вивчити контекст, з якого варто спробувати визначити загальне значення скорочень. Іноді його перше вживання у тексті може супроводжуватися розшифровкою. По-друге, необхідно провести ретельний аналіз структури скорочення і розшифрувати його компоненти.

У сучасному перекладознавстві виокремлюють такі способи відтворення термінів: добір лексичного еквівалента, транскрибування, калькування, описовий переклад. Правильне розуміння і переклад термінів залежить не лише від відмінних знань мови, але також і від знання реалій іноземної, української армій, їх історії, організації, озброєння і бойової техніки, способів ведення збройної боротьби тощо. У процесі перекладу терміну визначають два етапи: (1) з'ясування значення терміну (у контексті); (2) переклад значення рідною мовою.

У ході аналізу перекладу військових термінів було з'ясовано, що найбільше військові терміни були перекладені такими прийомами, як: повне запозичення скорочення, що становить 28%, переклад повної і створення на його основі англомовного скорочення (24%). Найменш вживаними виявилися переклад повної форми (9%), звуко-буквене транскрибування (6%), транслітерація (7%), транскрибування (11%), переклад і транскрибування (15%).

Інформація про авторів:

Струк Ірина Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет
1, пр. Любомира Гузара, м. Київ, 03058, Україна

Сітко Алла Василівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет
1, пр. Любомира Гузара, м. Київ, 03058, Україна

Семигінівська Тетяна Григорівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет
1, пр. Любомира Гузара, м. Київ, 03058, Україна

Information about the authors:

Struk Iryna Vasylivna,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of English Philology and Translation
National Aviation University
1, Lyubomyr Husar ave., Kyiv, 03058, Ukraine

Sitko Alla Vasylivna,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of English Philology and Translation
National Aviation University
1, Lyubomyr Husar ave., Kyiv, 03058, Ukraine

Semyhinivska Tetiana Hryhorivna,
Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor at the Department of English Philology and Translation
National Aviation University
1, Lyubomyr Husar ave., Kyiv, 03058, Ukraine